

MINISTERSTVO
PRO MÍSTNÍ
ROZVOJ ČR

Stanovisko k postupu podle § 177 stavebního zákona

Metodická pomůcka Ministerstva pro místní rozvoj ČR

A. Úvod

Ustanovení § 177 zákona č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon), ve znění pozdějších předpisů, upravuje mimořádné postupy při živelních událostech, náhlých haváriích a podobných krajně nouzových situacích, v mimořádných situacích umožňuje odchýlit se ve vymezeném rozsahu od standardních zákonem stanovených postupů.

Pokud je třeba bezodkladně provést opatření k odvrácení nebo zmírnění možných dopadů mimořádné události, lze se v mezích ustanovení § 177 odst. 2 až 4 stavebního zákona odchýlit od postupů stanovených stavebním zákonem, a to při vyhlášení stavu nebezpečí, nouzového stavu, stavu ohrožení státu nebo válečného stavu podle zvláštního právního předpisu¹⁾ anebo při bezprostředně hrozící živelní pohromě či závažné havárii. Stavby nebo terénní úpravy zničené nebo poškozené živelní pohromou nebo závažnou havárií lze obnovit s úlevami podle § 177 odst. 3 a 4 stavebního zákona.

Mimořádné postupy mohou být tedy aplikovány ve třech případech, a to

- při vyhlášení stavu nebezpečí nouzového stavu, stavu ohrožení státu nebo válečného stavu podle zákona č. 239/2000 Sb., zákona č. 240/2000 Sb. a zákona č. 254/2001 Sb.,
- při předcházení bezprostředně hrozícím důsledkům živelní pohromy nebo závažné havárie,
- při obnově stavby nebo terénní úpravy zničené nebo poškozené živelní pohromou nebo závažnou havárií.

B. Mimořádné postupy – procesní postup podle stavebního zákona

Ustanovení § 14 odst. 4 písm. b) zákona č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů (krizový zákon), ve znění pozdějších předpisů, opravňuje hejtmána kraje, v Praze primátora hlavního města Prahy, nařídit za stavu nebezpečí bezodkladně provádění staveb, stavebních prací, terénních úprav nebo odstraňování staveb anebo porostů za účelem zmírnění nebo odvrácení ohrožení vyplývajícího z krizové situace.

Pokud nelze využít postup podle citovaného ustanovení krizového zákona, postupuje se podle § 177 stavebního zákona, který vymezuje pro aplikaci mimořádných postupů dvě rozdílné situace:

1. **Provedení nových staveb nebo odstranění stávajících staveb jako opatření**, kterým se předchází bezprostředně hrozícím důsledkům živelní pohromy nebo závažné havárie, čelí jejich účinkům a zabraňuje ohrožení života nebo zdraví osob, popřípadě jiným škodám (§ 177 odst. 1 stavebního zákona).
Může se jednat o veřejnou technickou a dopravní infrastrukturu, kterou nelze obnovit podle původních povolení stavebního úřadu (např. pokud nelze kabely el. vedení ukotvit na budovy zničené živelnou pohromou), ale i o nové budovy.
2. **Obnovu původních staveb** zničených nebo poškozených živelní pohromou nebo závažnou havárií ve shodě s původními rozhodnutími nebo jinými opatřeními stavebního úřadu (§ 177 odst. 3 stavebního zákona).
Může se jednat nejen o budovy (rodinné domy, bytové domy, objekty občanského vybavení apod.), ale též o veřejnou technickou a dopravní infrastrukturu.

¹⁾ Zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů (krizový zákon), ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon, ve znění pozdějších předpisů).

B.1 Nové stavby, odstranění stávajících staveb

Bezodkladnému provádění opatření k odvrácení nebo zmírnění možných dopadů bezprostředně hrozící živelní pohromy nebo závažné havárie anebo krajně nouzové situace je věnováno ustanovení § 177 odst. 1 stavebního zákona, které umožňuje v mezích odstavců 2 až 4 citovaného ustanovení odchýlit se od postupů stanovených stavebním zákonem.

Opatření k odvrácení nebo zmírnění možných dopadů mimořádné události na stavbách a pozemcích podle § 177 odst. 2 stavebního zákona spočívají podle okolností i v provádění staveb nebo odstraňování staveb, jimiž se předchází bezprostředně hrozícím důsledkům živelní pohromy nebo závažné havárie, čelí jejich účinkům a zabraňuje ohrožení života nebo zdraví osob, popřípadě jiným škodám, mohou být zahájena bez předchozího rozhodnutí (územního rozhodnutí nebo stavebního povolení) nebo jiného opatření (územního souhlasu nebo souhlasu s ohlášeným stavebním záměrem) podle stavebního zákona, nestanoví-li zvláštní právní předpisy jinak. Stavebnímu úřadu však musí být neprodleně oznámeno, že jsou taková opatření prováděna; následně lze postupovat podle § 177 odst. 5 a 6 stavebního zákona.

Tímto zjednodušeným postupem však není možné získat povolení k užívání stavby, které musí stavebník opatřit „klasickým“ způsobem.

B.1.1 Postup stavebníka

Stavebník je oprávněn bez předchozího rozhodnutí nebo jiného opatření stavebního úřadu podle stavebního zákona zahájit opatření na stavbách nebo pozemcích směřujících k odvrácení nebo zmírnění možných dopadů mimořádné události, tj. zahájit provádění staveb, terénních úprav nebo odstranění staveb.

Provádění výše uvedených opatření je však stavebník povinen neprodleně oznámit stavebnímu úřadu. Oznámení může učinit písemně nebo ústně do protokolu (např. při kontrolní prohlídce prováděné místně příslušným stavebním úřadem) anebo v elektronické podobě. Oznámení musí mít náležitosti podání podle § 37 správního řádu.

Oprávnění k provádění stavby upravuje § 160 stavebního zákona. V souladu s tímto ustanovením může stavbu provádět jako zhotovitel jen stavební podnikatel, který při její realizaci zabezpečí odborné vedení provádění stavby stavbyvedoucím²⁾, pokud se nejedná o stavbu, kterou lze podle § 160 odst. 3 stavebního zákona provádět svépomocí.

Svépomocí může stavebník sám pro sebe provádět stavby, terénní úpravy, zařízení a udržovací práce uvedené v § 104 a 103 stavebního zákona, s výjimkou § 103 odst. 1 písm. e) bodů 4 až 8, pokud zajistí stavbyvedoucího v případě staveb pro bydlení (rodinný dům, bytový dům) nebo stavby, která je kulturní památkou; v ostatních případech je stavebník povinen zajistit stavební dozor³⁾, není-li pro takovou činnost sám odborně způsobilý.

B.1.2 Postup stavebního úřadu

Stavební úřad po oznámení záměru provést opatření, např. novou stavbu nebo odstranění stavby, ke zmírnění nebo odvrácení dopadů živelní pohromy nebo závažné havárie stavby, postupuje podle

²⁾ Stavbyvedoucí odborně vede provádění stavby; tuto činnost může vykonávat pouze fyzická osoba, která získala oprávnění podle zákona č. 360/1992 Sb., o výkonu povolání autorizovaných architektů a o výkonu povolání autorizovaných inženýrů a techniků činných ve výstavbě, ve znění pozdějších předpisů. (§ 158 odst. 1 a 160 odst. 1 stavebního zákona)

³⁾ Stavebním dozorem se rozumí odborný dozor nad prováděním stavby svépomocí vykonávaný osobou, která má vysokoškolské vzdělání stavebního nebo architektonického směru nebo střední vzdělání stavebního směru s maturitní zkouškou a alespoň 3 roky praxe při provádění staveb. [§ 2 odst. 2 písm. d) stavebního zákona].

§ 177 odst. 5 stavebního zákona, ve kterém jsou taxativně vymezeny možné úlevy z řádných postupů podle stavebního zákona.

Po projednání se stavebníkem (projednat lze též na místě stavby a zaznamenat do protokolu) může stavební úřad:

- upustit od vydání územního rozhodnutí nebo územního souhlasu (tento postup je nevhodný u staveb, které nevyžadují stavební povolení ani ohlášení), popřípadě stanoví, že k provedení stavby postačí souhlas stavebního úřadu s jejich ohlášením, tzn., upouští od vydání stavebního povolení v případech, kde se stavební povolení vyžaduje (jedná se o zjednodušení povolovacího procesu),
- omezit obsah žádosti a jejích příloh na nejnutnější míru nezbytnou pro rozhodnutí (mezi nezbytné podklady pro vydání rozhodnutí nebo opatření stavebního úřadu se řadí předepsaná dokumentace, jejíž pořízení a uchování je základní povinností stavebníka, resp. vlastníka [§ 152 odst. 2 a § 154 odst. 1 písm. e) a odst. 2 písm. d) stavebního zákona].

Dále je stavební úřad oprávněn

- stanovit v rozhodnutí, že některé doklady předepsané jako přílohy k žádosti, popřípadě doklady, budou předloženy ve stanovené lhůtě dodatečně,
- vydat v odůvodněných případech předběžné povolení (s náležitostmi podle § 68 a § 69 správního řádu), v němž stanoví lhůtu dodatečného předložení podkladů; po jejich předložení provede řízení a vydá rozhodnutí (toto ustanovení umožňuje stavebnímu úřadu vydat předběžné povolení, které je jakýmsi „prozatímním povolením“, jež nahradí až do jeho následného vydání řádné rozhodnutí).

V rámci řízení může stavební úřad

- zkrátit lhůtu pro provedení právního úkonu účastníků řízení, nejvýše však na polovinu lhůty stanovené stavebním zákonem nebo zvláštním právním předpisem; o zkrácení lhůt stavební úřad poučí účastníky řízení v oznámení o zahájení řízení, [§ 177 odst. 5 písm. e) stavebního zákona umožňuje stavebnímu úřadu zkrátit zákonné lhůty pro provedení úkonů v řízení (viz § 36 správního řádu - Úkony účastníků řízení, § 39 správního řádu - Určení lhůty k provedení úkonu, § 40 správního řádu - Počítání času v souvislosti s provedením úkonu); může se jednat například o lhůtu pro uplatnění námitek v řízení, pro podání odvolání proti rozhodnutí apod.]. O tom, že je příslušná lhůta zkrácena, musí stavební úřad vždy účastníky řízení poučit.

Podle § 177 odst. 6 stavebního zákona nemá odvolání proti rozhodnutí vydanému v řízení podle odstavce 5 odkladný účinek.

Kontrolovat provádění opatření k odvrácení nebo zmírnění možných dopadů mimořádné události na stavbách a pozemcích je stavební úřad oprávněn provedením kontrolní prohlídky (§ 132 a násl. stavebního zákona).

Jak vyplývá z výše uvedeného, uplatňuje se i při postupu podle § 177 odst. 5 stavebního zákona princip obecného použití správního řádu. Stavební zákon je speciálním právním předpisem, jehož pravidla se v procesech územního plánování, umístování a povolování staveb, jejich kolaudace atd. uplatní přednostně před obecnými pravidly pro postup správních orgánů, jak jsou stanovena ve správním řádu. To vyplývá nejen ze stavebního zákona (§ 192 odst. 1), ale rovněž ze správního řádu samotného (§ 1 odst. 2). Otázky, stavebním zákonem neupravené pak budou řešeny podle obecné právní úpravy. Typickým příkladem takové situace je doručování písemností, které řeší stavební zákon jen v minimálním rozsahu (v případě mimořádných postupů doručování neupravuje), naopak velmi podrobná je úprava ve správním řádu (§ 19 až 26). Problematiku, kterou stavební zákon vůbec neupravuje, je zastoupení podle § 32 správního řádu (Zastoupení na základě zákona a opatrovnictví), proto se v případech, kdy je potřeba, aby správní orgán ustanovil opatrovníka, postupuje podle správního řádu.

B.1.3 Užívání dokončené stavby

Podle § 177 odst. 7 stavebního zákona je stavebník povinen bezodkladně oznámit stavebnímu úřadu dokončení staveb a prací provedených podle odstavců 2 a 5. Jelikož se jedná o nové (v minulosti „nekolaudované“) stavby, musí být uplatněn postup dle § 119 a násl. stavebního zákona (kolaudace u staveb, které kolaudaci podle § 119 stavebního zákona vyžadují, u staveb, které kolaudaci nevyžadují postačí oznámení dokončení).

B.2 Obnova staveb

Obnova stavby zničené nebo poškozené živelní pohromou nebo závažnou havárií, která je „povolována“ podle § 177 odst. 3 a 4 stavebního zákona, vychází z rozdílné situace, než předpokládá ustanovení § 177 odst. 1 stavebního zákona, které je věnováno bezodkladnému provádění opatření k odvrácení nebo zmírnění možných dopadů bezprostředně hrozící živelní pohromy nebo závažné havárie anebo krajně nouzové situace. Při obnově staveb zničených nebo poškozených živelní pohromou nebo závažnou havárií se jedná o jejich obnovu ve shodě s původními rozhodnutími nebo jinými opatřeními stavebního úřadu.

B.2.1 Postup stavebníka (vlastníka stavby)

Stavebník (vlastník stavby) je povinen předem obnovu stavby ohlásit stavebnímu úřadu. Ohlášení může učinit písemně nebo ústně do protokolu (např. při kontrolní prohlídce prováděné místně příslušným stavebním úřadem) anebo v elektronické podobě.

V ohlášení uvede stavebník údaje o stavbě, která má být obnovena, jednoduchý technický popis prací (který nemusí být zpracován projektantem) a osobu, která bude činnost provádět.

Oprávnění k provádění stavby upravuje § 160 stavebního zákona. V souladu s tímto ustanovením může stavbu provádět jako zhotovitel jen stavební podnikatel, který při její realizaci zabezpečí odborné vedení provádění stavby stavbyvedoucím²⁾, pokud se nejedná o stavbu, kterou lze podle § 160 odst. 3 stavebního zákona provádět svépomocí.

Svépomocí může stavebník sám pro sebe provádět stavby, terénní úpravy, zařízení a udržovací práce uvedené v § 104 a 103 stavebního zákona, s výjimkou § 103 odst. 1 písm. e) bodů 4 až 8, pokud zajistí stavbyvedoucího v případě staveb pro bydlení (rodinný dům, bytový dům) nebo stavby, která je kulturní památkou; v ostatních případech je stavebník povinen zajistit stavební dozor³⁾, není-li pro takovou činnost sám odborně způsobilý.

B.2.2 Postup stavebního úřadu

Stavební úřad po ohlášení postupuje podle § 106 odst. 1 stavebního zákona obdobně s tím, že lhůta pro písemné sdělení stavebního úřadu, že proti obnově stavby nemá námitek, činí 7 dnů. V uvedené krátké lhůtě by měl stavební úřad přezkoumat nejen obsahové náležitosti ohlášení, tj. zda se jedná opravdu o obnovu stavby podle předchozího rozhodnutí nebo opatření stavebního úřadu, a to na základě pouze jednoduchého technického popisu prací. Nejsou předepsány žádné další náležitosti ohlášení, tj. prokázání vlastnických práv k pozemku nebo stavbě a vyhodnocování dalších podmínek pro provedení obnovy stavby nebo terénní úpravy.

Podle § 177 odst. 4 stavebního zákona platí souhlas stavebního úřadu po dobu 12 měsíců; nepozbývá však platnosti, pokud v této době bylo s prováděním ohlášených prací započato. Lhůta začíná běžet dnem následujícím po dni, kdy byl stavebníkovi doručen písemný souhlas.

Stavební úřad je oprávněn kontrolovat provádění obnovy stavby provedením kontrolní prohlídky (§ 132 a násl. stavebního zákona).

B.2.3 Užívání dokončené stavby

Podle § 177 odst. 7 stavebního zákona je stavebník povinen bezodkladně oznámit stavebnímu úřadu dokončení staveb a provedených prací. Stavební zákon neupravuje následný postup stavebního úřadu s výjimkou využití obecných možností provedení kontrolních prohlídek k ověření, zda opravdu došlo pouze k obnově stavby.

C. Závěr

Ustanovení § 177 stavebního zákona zakládá oprávnění vlastníků ohrožených či poškozených pozemků a staveb, jakož i stavebních úřadů, zjednodušit postupy a řízení podle stavebního zákona, ke kterým dochází v souvislosti s živelními událostmi a náhlými haváriemi staveb. Protože vznikající havarijní stavy a situace jsou velmi rozdílné a vždy vyžadují individuální přístup, je při jejich řešení nezbytné vycházet z konkrétního stavu v místě a z časového prostoru, který je k dispozici pro přijetí odpovídajících opatření. Tomu odpovídá i použitá dikce ustanovení, která vytváří právní rámec pro adekvátní řešení a zároveň nezbytný prostor pro správní uvážení stavebního úřadu. Naplnění účelu sledovaného ustanovením § 177 stavebního zákona vyžaduje konat operativně a zpravidla jen na podkladě ústních pokynů a krizových plánů.

Postupuje-li stavební úřad některým z uvedených způsobů, je třeba, aby v rozhodnutích či jiných úkonech, která podle § 177 stavebního zákona vydá, výslovně uvedl, že tak činí podle tohoto ustanovení. Stejně tak je třeba, aby důvody svého postupu v odůvodnění rozhodnutí či jiného úkonu řádně vysvětlil (§ 68 odst. 2 a 3 správního řádu).

D. Pojmy užívané v § 177 stavebního zákona

Komentované ustanovení používá pojmy:

1. **stav nebezpečí**, který se jako bezodkladné opatření může vyhlásit, jsou-li v případě živelní pohromy, ekologické nebo průmyslové havárie, nehody nebo jiného nebezpečí ohroženy životy, zdraví, majetek, životní prostředí nebo vnitřní bezpečnost a veřejný pořádek, pokud nedosahuje intenzita ohrožení značného rozsahu (pozn.: tj. nejde o nouzový stav - viz bod 2.) a není možné odvrátit ohrožení běžnou činností správních úřadů a složek integrovaného záchranného systému. Stav nebezpečí lze vyhlásit jen s uvedením důvodů, na nezbytně nutnou dobu a pro celé území kraje nebo okresu anebo pro jejich část (§ 3 odst. 1 a 2 zákona č. 240/2000 Sb.),
2. **nouzový stav**, který může vyhlásit vláda v případě živelních pohrom, ekologických nebo průmyslových havárií, nehod nebo jiného nebezpečí, které ve značném rozsahu ohrožují životy, zdraví nebo majetkové hodnoty anebo vnitřní pořádek a bezpečnost (čl. 5 odst. 1 ústavního zákona č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti státu, ve znění ústavního zákona č. 300/2000 Sb.),
3. **stav ohrožení státu**, který může vyhlásit Parlament na návrh vlády, je-li bezprostředně ohrožena svrchovanost státu nebo územní celistvost státu anebo jeho demokratické základy (čl. 7 odst. 1 ústavního zákona č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti státu), a
4. **válečný stav**, který může vyhlásit Parlament, je-li Česká republika napadena nebo je-li třeba plnit mezinárodní smluvní závazky o společné obraně proti napadení (čl. 43 odst. 1 Ústavy).

Pojem „**mimořádná událost**“, je vymezen v § 2 písm. b) zákona č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, jako „škodlivé působení sil a jevů vyvolaných činností člověka, přírodními vlivy, a také havárie, které ohrožují životy, zdraví, majetek nebo životní prostředí a vyžadují provedení záchranných a likvidačních prací“. Záchrannými pracemi se podle § 2 písm. c) zákona č. 239/2000 Sb. rozumí „činnost k odvrácení nebo omezení bezprostředního působení rizik vzniklých mimořádnou událostí, zejména ve vztahu k ohrožení života, zdraví, majetku nebo životního prostředí, a vedoucí k přerušení jejich příčin“. Likvidačními pracemi se podle § 2 písm. d) zákona č. 239/2000 Sb. rozumí „činnosti k odstranění následků způsobených mimořádnou událostí“.

Situace uvedené pod body 1. až 4. a mimořádnou událost označuje § 1 zákona č. 239/2000 Sb. legislativní zkratkou „**krizové stavy**“, když tuto legislativní zkratku zavádí v § 2 písm. b) také zákon č. 240/2000 Sb. jako jiný výraz pro krizovou situaci, kterou definuje jako „mimořádná událost podle zákona o integrovaném záchranném systému, narušení kritické infrastruktury nebo jiné nebezpečí, při nichž je vyhlášen stav nebezpečí, nouzový stav nebo stav ohrožení státu.“

Pojem „**havárie**“ vymezuje § 40 odst. 1 vodního zákona jako „mimořádné závažné zhoršení nebo mimořádné závažné ohrožení jakosti povrchových nebo podzemních vod“.

Podle § 40 odst. 2 vodního zákona se za havárii vždy považují „případy závažného zhoršení nebo mimořádného ohrožení jakosti povrchových nebo podzemních vod ropnými látkami, zvláště nebezpečnými látkami, popřípadě radioaktivními zářiči a radioaktivními odpady, nebo dojde-li ke zhoršení nebo ohrožení jakosti povrchových nebo podzemních vod v chráněných oblastech přirozené akumulace vod nebo v ochranných pásmech vodních zdrojů“.

Podle § 40 odst. 3 vodního zákona, se dále za havárii považují „případy technických poruch a závad zařízení k zachycování, skladování, dopravě a odkládání látek uvedených v odstavci 2, pokud takovému vniknutí předcházejí“.

E. Výkladová poznámka k § 32 správního řádu – „Zastoupení na základě zákona a opatrovnictví“

Zákonným zástupcem nezletilého dítěte jsou jeho rodiče. Ve správním řízení je oprávněn zastupovat nezletilého kterýkoli z jeho rodičů, resp. jeho osvojitelů, který je plně způsobilý k právním úkonům a nebyl zbaven svých práv. Při splnění právě uvedených podmínek platí totéž pro soudem ustanoveného poručníka, resp. opatrovníka. Zákonným zástupcem fyzické osoby, která byla rozhodnutím soudu své způsobilosti k právním úkonům zbavena anebo v ní omezena, je soudem ustanovený opatrovník.

Správní orgán ustanovuje usnesením opatrovníka (opatrovník pro řízení):

1. účastníkovi, který má být zastoupen zákonným zástupcem, avšak zákonného zástupce nemá, dále nemůže-li ho zákonný zástupce zastupovat anebo nemá-li opatrovníka podle zvláštního zákona,
2. osobám, kterým brání jiná právní překážka, aby v řízení samy činily úkony, jestliže si nevolily zmocněnce,
3. právnické osobě, která nemá orgán způsobilý za ni jednat, popřípadě jemuž lze doručovat, event. je-li v jiném řízení předmětem sporu, kdo tímto orgánem právnické osoby je,
4. osobám neznámého pobytu (komentované ustanovení má na mysli toliko faktický pobyt osoby) nebo sídla a osobám, jimž se prokazatelně nedaří doručovat,
5. osobám, které nejsou známy,
6. osobám zvláště těžce zdravotně postiženým, s nimiž se nelze dorozumět ani prostřednictvím tlumočnicka nebo prostředníka podle § 16 odst. 5,
7. osobám stíženým přechodnou duševní poruchou, která jim brání samostatně v řízení jednat, je-li to nezbytné k hájení jejich práv; v těchto případech správní orgán rozhoduje na základě odborného lékařského posudku,
8. účastníkům uvedeným v § 27 odst. 1, kterým se nepodařilo oznámit zahájení řízení z moci úřední (viz § 46 odst. 2), nebo
9. účastníkům, o nichž tak stanoví zvláštní zákon.

Usnesení, jímž se opatrovník ustanovuje, se oznamuje pouze tomu, kdo je jako opatrovník ustanovován, a nevylučuje-li to povaha věci nebo stav opatrovance, který by způsobil, že by opatrovanec nebyl schopen vnímat obsah usnesení, též opatrovanci.

Správní řád dále dopadá na situaci, kdy osoba není účastníkem, kterému má být v řízení uložena povinnost nebo odňato právo. Správní orgán zde opatrovníka postupem podle odst. 2 písm. d) a e) neustanoví a účastníkům tam uvedeným doručuje veřejnou vyhláškou.

Obecně se jako nejvhodnější jeví, aby opatrovníkem ustanovil správní orgán toho, u koho je osoba, jíž se opatrovník ustanovuje, v péči, anebo jinou takovou vhodnou osobu. Za vhodnou osobu se přitom považuje zejména ta, která je k opatrovanci v příbuzenském poměru. Taková osoba je povinna funkci opatrovníka přijmout, pokud jí v tom však nebrání závažné důvody.

Účastníku, který v očekávání vlastní nezpůsobilosti právně jednat projevil vůli, aby se určitá osoba stala jeho opatrovníkem, ustanoví správní orgán opatrovníkem s jejím souhlasem osobu označenou za opatrovníka v předběžném prohlášení (srov. § 38 a násl. obč. zák.).

Opatrovníkem nelze ustanovit osobu, která má osobní zájem na tom, jak řízení dopadne, a lze tedy předpokládat, že nebude zájmy opatrovance hájit řádně.

V případě, že opatrovník nedbá o ochranu práv nebo zájmů opatrovance, anebo má osobní zájem na výsledku řízení, správní orgán usnesením ustanovení opatrovníka zruší a ustanoví opatrovníkem někoho jiného, vhodnějšího.

Zánik opatrovnictví je spojen ex lege (přímo ze zákona) s okamžikem, kdy:

1. zastoupený začal být zastupován zákonným zástupcem,
2. nabyl procesní způsobilosti, nebo
3. pominuly důvody, pro něž byl opatrovník ustanoven.

Skutečnost, která vedla k zániku opatrovnictví, poznamená správní orgán do spisu, jakmile se o ní dozví. V pochybnostech, zda daná skutečnost nastala či ne, rozhodne správní orgán usnesením, které se posléze oznamuje pouze opatrovníkovi a opatrovanci nebo jeho zákonnému zástupci.

Vybrané použitelné závěry ze zasedání poradního sboru ministra vnitra ke správnímu řádu:

Závěr č. 18 ze zasedání poradního sboru ministra vnitra ke správnímu řádu ze dne 7.11.2005:

Opatrovníkem podle § 32 odst. 4 správního řádu může být též právnická osoba, a to zejména v případech, kdy opatrovníkem nelze ustanovit vhodnou fyzickou osobu. Kritérium vhodnosti je třeba posuzovat především z hlediska vztahu opatrovníka a opatrovance a z hlediska schopností a možností opatrovníka zastupovat opatrovance.

Závěr č. 28 ze zasedání poradního sboru ministra vnitra ke správnímu řádu ze dne 6.3.2006:

V řízení, v němž má být určité osobě uložena povinnost nebo odňato právo, se těmito osobám, pokud jsou neznámého pobytu nebo sídla, osobám, jimž se prokazatelně nedaří doručovat, a osobám, které nejsou známy, ustanoví opatrovník. Zároveň se jim podle § 25 odst. 1 správního řádu bude doručovat veřejnou vyhláškou. Podle § 34 odst. 2 bude s právními účinky spojeno pouze doručení písemnosti opatrovníkovi. Výjimkou bude oznámení o zahájení řízení a oznámení usnesení o ustanovení opatrovníka.

Závěr č. 32 ze zasedání poradního sboru ministra vnitra ke správnímu řádu ze dne 10.4.2006:

Při aplikaci ustanovení § 32 odst. 3 zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění zákona č. 413/2005 Sb., by měl v řízení o povolení vkladu práva do katastru nemovitostí České republiky být opatrovník ustanovován osobám neznámého pobytu nebo sídla, osobám, jimž se prokazatelně nedaří doručovat, a osobám, které nejsou známy, které jako účastníci řízení o povolení vkladu práva do katastru nemovitostí vedeného podle zákona o zápisech vlastnických a jiných věcných práv k nemovitostem mohou být rozhodnutím negativně dotčeni, i když jim právo není odnímáno přímo.

Závěr č. 45 ze zasedání poradního sboru ministra vnitra ke správnímu řádu ze dne 6.11.2006:

Opatrovník ustanovený správním orgánem má možnost se nechat ve správním řízení zastoupit na základě plné moci.

Závěr č. 55 ze zasedání poradního sboru ministra vnitra ke správnímu řádu ze dne 19.3.2007:

Pokud má právnická osoba zapsáno sídlo v příslušném rejstříku, není možné ji považovat za osobu neznámého sídla, ani když se v sídle právnické osoby nikdo nezdržuje. Takovéto osobě je možné na adresu sídla doručovat postupem podle § 24 odst. 1 správního řádu, a to i v případech, kdy nebylo podle § 21 odst. 3 správního řádu doručováno osobám uvedeným v § 30 na jejich adresu.

Vybraná použitelná správní a soudní rozhodnutí:

Nález ÚS ze dne 24. 5. 2011, sp. zn. II. ÚS 817/11, č. 100/2011 Sb. n. u. US:

Správní orgán, který před ustanovením opatrovníka nedostatečným a zcela formálním způsobem zjišťoval místo pobytu stěžovatelky a jako opatrovníka ustanovil svoji zaměstnankyni, která z povahy věci nemohla účinně hájit její práva (což také řádně nečinila), znemožnil stěžovatelce účast na řízení a možnost domoci se v něm svých práv, čímž došlo k porušení čl. 36 odst. 1 a čl. 38 odst. 2 Listiny.

Nález ÚS ze dne 19. 5. 2010, sp. zn. IV. ÚS 2992/08, č. 109/2010 Sb. n. u. US:

Nepřítomnému účastníkovi musí být zajištěna ochrana jeho zájmů i základních práv; funkce opatrovníka byla vytvořena proto, aby do důsledku hájila zájmy nepřítomného, což představuje mj. studium spisu, podávání vyjádření a vedení celého sporu za nepřítomného tak, jak by takovou povinnost byl nucen plnit smluvní zástupce (srov. sp. zn. I. ÚS 559/2000). Jedná se zde totiž o dosažení ústavněprávní maximy rovnosti účastníků řízení.

Nález ÚS ze dne 23. 2. 2010, sp. zn. II. ÚS 2966/09, č. 34/2010 Sb. n. u. US:

Postupem Českého telekomunikačního úřadu, který před ustanovením opatrovníka zcela nedostatečným způsobem zjišťoval místo pobytu účastníka řízení a jako opatrovníka ustanovil svého zaměstnance, který z povahy věci nemohl účinně hájit jeho práva, což skutečně řádně nečinil, čímž účastníkovi řízení znemožnil účast na řízení a možnost domoci se v něm svých práv, došlo k porušení čl. 36 odst. 1 a čl. 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod.

Nález ÚS ze dne 7. 8. 2007, sp. zn. II. ÚS 1090/07, č. 124/2007 Sb. n. u. US:

Ustanovení opatrovníka účastníkovi řízení, jehož pobyt není znám, musí vždy předcházet šetření o tom, zda jsou dány předpoklady pro tento postup v řízení, a současně je zapotřebí zvažovat, zda není možno použít jiné opatření.

Rozsudek NSS ze dne 27. 9. 2011, č. j. 8 As 22/2011-78, č. 2451/2012 Sb. NSS:

Ustanovení opatrovníka podle § 32 odst. 4 správního řádu z roku 2004 není podmíněno předchozím souhlasem ustanovované osoby. Obec může být podle konkrétních okolností toho kterého případu považována za vhodnou osobu pro ustanovení opatrovníka ve smyslu § 32 odst. 4 správního řádu z roku 2004.

Rozsudek KS v Brně ze dne 16. 5. 2017, sp. zn. 29 A 79/2015 61:

Pokud se účastník správního řízení, zastoupený opatrovníkem jako osoba neznámého pobytu, v průběhu správního řízení dostaví ke správnímu orgánu a oznámí zde své nové aktuální bydliště, dochází k zániku funkce opatrovníka v souladu s § 32 odst. 8 správního řádu přímo ze zákona, neboť pominuly důvody, pro něž byl opatrovník ustanoven a není nutno o tom vydávat rozhodnutí. Pokud se účastník následně stane opět osobou neznámého pobytu, je nutno ustanovit opatrovníka znovu.

Nález ÚS ze dne 31. 1. 2017, sp. zn. IV. ÚS 2486/16:

Postup Českého telekomunikačního úřadu spočívající v tom, že nedostatečným, formálním způsobem, zjišťoval místo pobytu stěžovatele a jako opatrovníka mu ustanovil svoji zaměstnankyni, která z povahy věci nemohla účinně hájit stěžovatelova práva, čímž stěžovateli znemožnil účast na řízení a možnost domoci se v něm svých práv, představuje porušení základního práva stěžovatele na spravedlivý (řádný) proces zaručeného čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

Usnesení NSS ze dne 9. 12. 2014, č. j. 4 As 26/2013-57, č. 3182/2015 Sb. NSS:

Předpokladem pro ustanovení opatrovníka účastníkovi v řízení před správním orgánem podle § 32 odst. 4 správního řádu z roku 2004 není souhlas obce, která má být opatrovníkem účastníka ustanovena.